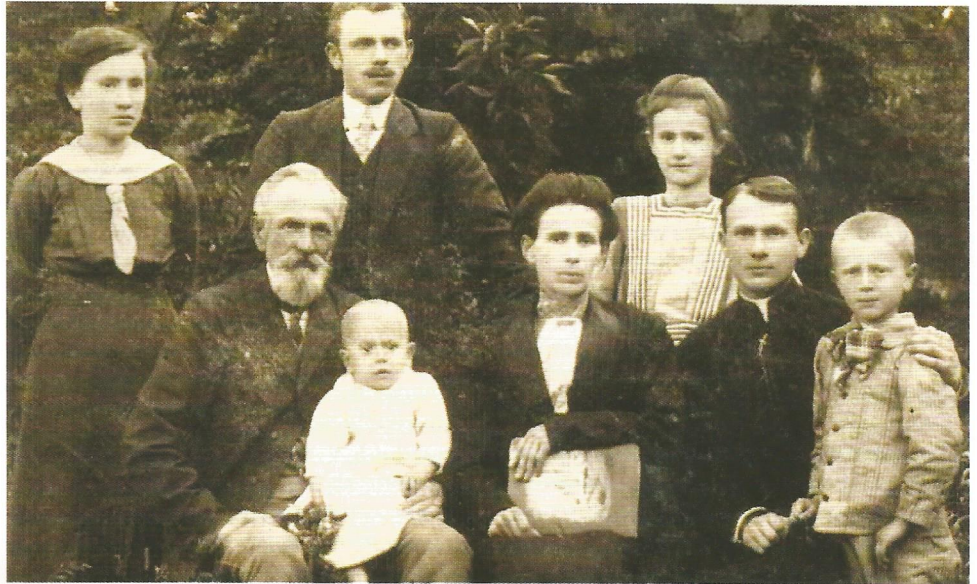

Mój tata nauczyciel

Urban Antoni Wawrzynowicz cz. I

Na otwockim katyńskim pomniku wśród 35 nazwisk jest dwóch Wawrzynowiczów: – Tata, sędzia młodszy brat mojego Taty i porucznik Urban Antoni, mój Ojciec. Zabrakło tam umiłowanego zawodu. Nauczyciel polonista; wszak każdy mężczyzna był żołnierzem, bo tego wymagała Ojczyzna. Wszak w mordzie katyńskim podkreśla się wyniszczenie polskiej inteligencji, miała ona swoje cywilne zawody. A Tata jako jedyny ze środowiska otwockiego był NAUCZYCIELEM. Cenionym przez uczniów, wspomnianym przez nich po kilkudziesięciu latach (p. Świerczyński i dr Weidenfeld) z wielką sympatią, w opiniach nauczycieli podkreślano jego wiedzę i fachowość zdolności pedagogiczne. Nazywany „słoneczkiem” i „Panem Wołodyjowskim” z racji pracowitości i uczciwości i nieugiętości charakteru. „Zawsze elegancki, zorganizowany, wymagający od siebie i innych, życzliwy”. tak mówił w 1997 r. otwocki kronikarz p. Maciej Świerczyński, uczeń mego Taty. Dyrektor Gimnazjum otwockiego Jan Zemel w piśmie urzędowym do kuratorium pisze: „wrodzone zdolności pedagogiczne, duży zasób wiedzy fachowej oraz wybitna inteligencja. Gorliwy i oddany przyjaciel młodzieży, cieszący się jej zaufaniem”. Świetny mówca, zaangażowany w życie bieżące i intelektualne otwockiej społeczności. Z notatek Taty: „czemu ma służyć szkoła: wszczepić wysoką etykę, dyscyplinę społeczną, kult dla użyteczności człowieka i jego pracy, gotowość ofiarności”. A czemu ma służyć nauczyciel: m.in. „nauczyć wypowiedzenia swych uczuć i myśli w mowie i piśmie, wiedzy o świecie i różnych jej przejawach – szkoła dla Narodu = powszechność nauczania. Wychować wszystkich w państwie w procesie wspólnoty narodowej. Wszczepić ducha solidarności narodowej, wyrobić dyscyplinę społeczną. W 1935 r. w Szkole na ul. Warszawskiej 13 odbyła się wystawa prac Janiny Róży Giedroyc – Wawrzynowicz. Było to wielkie wydarzenie kulturalne, gdyż Mama była uczestnikiem Pierwszej Międzynarodowej Wystawy Drzeworytów, jaka odbyła się w Warszawie

Rodzina Wawrzynowiczów od góry od lewej Felicja, Jan, Maria siedzą Henryk Wawrzynowicz – ojciec, Marcelina z Nowickich – mama, obok Urban Antoni (na kolanach ojca Tadeusz, ks. Dominik – 1912 r.

w 1933 r. w salonach I.PS-u. Była świetnym drzeworytnikiem ze szkoły Skoczylasa, liternikiem z pracowni Lenarta, malarzem. Tata ku jej uświetnieniu wygłosił 2 odczyty: „o sztuce graficznej” i „współczesne życie literackie”. 60% całego dochodu przeznaczone było na pracownię naukowe Gimnazjum i 40% na komitet Budowy Szkół Powszechnych w Otwocku. W Gimnazjum istniało Kółko Literackie prowadzone przez Ojca. Załączam zachowane 2 spisy nazwisk z lat 1934-35.

W 1998 r. przekazałam do Muzeum Ziemi Otwockiej polonistyczną biblioteczkę Taty, ok. 170 pozycji, które opatrzone adnotacją „wyżej wymieniony pozycje zostaną umieszczone w zorganizowanej bibliotece w Muzeum Ziemi Otwockiej pod nazwą „Biblioteczka” polonistyczna pana Antoniego Urbana Wawrzynowicz profesora Gimnazjum Koedukacyjnego w Otwocku” w podpisie Instruktor Muzeum Ziemi Otwockiej Erwin Kozłowski. Gimnazjum samorządowe mieściło się w latach 30 XX wieku przy ulicy Warszawskiej 13, później

istniejącego jeszcze dziś tzw. „Domu na górze” (uwiecznionego na obrazie olejnym mojej Mamy Janiny Róży Giedroyc-Wawrzynowicz. W pobliżu mieszkali pracownicy gimnazjum m.in. sekretarka p. Helena. W rozplotkowanym środowisku nauczycielskim międzywojennego Otwocka kwitło życie towarzyskie, wspólnie świętowano urodziny i imieniny, zawierano związki małżeńskie (Adamscy), czy też zadzierzgano więzy rodzinne. Franciszek Adamski, łacinnik, został moim Ojcem Chrzestnym i jako taki bardzo sprawdził się w trudnych latach okupacji, gdy zwodnicze tropy niby wieści wiodły wielokrotnie na krańce Otwocka.

Róża Wawrzynowicz-Billip

Informujemy, że w poprzednim numerze „Gazety Otwockiej” w artykule pani Róży Wawrzynowicz-Billip pt. „Podziękowanie” wystąpiły błędy, za które, jako redakcja, nie odpowiadamy. Zamiast „koca” powinno być „korca”, zamiast „im” powinno być „mi”.

Red.

Mój tata nauczyciel

Urban Antoni Wawrzynowicz cz. II

Gmach Gimnazjum Samorządowego istniał jeszcze po wojnie. W czasie okupacji mieściła się tam Szkoła Handlowa pod dyrekcją p. Zemlowej, w której m.in. uczyła przerośniętą młodzież techniki reklamy moja Mama – biorąc jednocześnie udział w Tajnym Nauczaniu, kierowanym przez dyrektora Parnowskiego. Po wojnie koleżdy mojego Taty z Gimnazjum Samorządowego: Adamski, Marcinkiewicz, Błażejewicz. Wykładali w Liceum Ogólnokształcącym, w którym uczyło się moje pokolenie. „Frania” Adamskiego łacinnika lubiliśmy bardzo, był łagodnego usposobienia i jego „aurea prima satas”... wyrecytowaliśmy na naszym 50 pomaturalnym spotkaniu. W późnych latach 40. przeżywalismy wszyscy wypadek Frania. Wrząca smoła, którą zamierzał pokryć dach wykpiła, parząc ręce i twarz. Tors miał zasłonięty kożuszką. Do szpitala w którym leżał długo w bandażach, jak mumia ustaliliśmy dyżury, zwalniając się z lekcji, a blizny na rękach i twarzy pozostały mu na zawsze. Natalii zaś Adamskiej, germanistki i rusycystki ostrej i wymagającej wiele osób się bało, gdy sunęła w długiej spódnicy niosąc pod pachą ogromny dziennik. Nie bał się jej tylko ukochany synek nasz kolega Wiesiek. Natalia dała nam świetny akcent jęz. rosyjskiego i umiejętność przyswajania tasiemcowych wierszy z klasyki rosyjskiej. Co w moim przypadku zaowocowało pozytywnie w życiu zawodowym. Błażejewicza wspominam jako człowieka miłującego swój zawód i swoją matematykę. Cierpieniem napałało go niezrozumienie zagadnień ścisłych i ignorancja matematyczna. Z rozrzewnieniem wspominał jakiś rocznik maturalny, którego adepci przysyłali mu zapamiętane wzory matematyczne. Najpierw zajmowały one strony podaniowego papieru, im dalej tym zmniejszały się zasoby ich pamięci. I to napałało go autentycznym cierpieniem. Nazywaliśmy go „Kolak” był to skrót od jego powiedzenia „ktokolwiek”, które brzmiało „nasz Kolak”. A jeszcze wypowiedziane ze wschodnim przysięstwem miało specyficzny urok. „Nasz Kolak się nie uczy, nasz Kolak lień”. Dyrektora Parnowskiego pamiętam

jako mieszkańca domu przy ul. Klonowej 1A, który przybył tam w noc okupacji, następnie nauczyciela na kursach tajnego nauczania na ul. Lelewela, gdzie towarzyszyłam Mamie na jej zajęciach. W innym świetle go ujrzałam, jako groźnego „Dyra”, błyskającego groźnym okiem zza okularów w złotej oprawie. Mówił świetnie, a jego codzienne „prasówki” urządzane w auli „naszej budy” tj. kasyna zaprawiane były zawsze kąśliwą uwagą do któregoś z uczniów. Gdy (nie daj Bóg) ktoś się spóźnił echo niesło przez rzędy stojących na masówce klas: „Adamski jak chuligan nosi pleręzę”, czy też: „Wawrzynowiczówna potrzebuje limuzyny, czy lokaja w liberii”... ale szkoła chodziła „jak w zegarku” i uplasowaliśmy się na drugim miejscu w województwie. Ojciec mój urodzony na Kresach wschodnich w Bużanach w wielkiej kresowej rodzinie (zwany też Tońcio, Toniczek) wychowany we Włodzimiercu, daleko za Równem. Z dziennika Mamy: „całą rodzinę łączy coś tak mocnego, jakby to nazwisko przytwardzało członków rozległej rodziny niby liście do gałęzi. Wicher zerwie liść, a gałęzie stale te same”. Więż rodzinna i wzajemna pomoc i troska o wszystkich członków powiększającej się rodzinnej wspólnoty były motywem ich życia aż po jego kres. Gościnne, otwarte domy Włodzimierca, Sołohobówki, Klewania, Horodźca, czy Ostroga oczekiwały przyjezdnych w czasie Świąt i wakacji. Rodzina zwarta kochająca i pomagająca sobie (co było odczuwalne nie tylko przed wojną, ale szczególnie w czasie okupacji), rodzina o tradycjach patriotycznych. Z siedmiorga rodzeństwa czterej bracia walczyli – każdy na swój sposób: ks. Dominik, proboszcz we Włodzimiercu organizując obronę ludności cywilnej i pomoc Żydom, Leon legionista odznaczony orderem *Virtuti Militari*, zesłany na Sybir, z Armią Andersa wychodzi z Rosji, Tadeusz sędzia z Ostroga, najmłodszy z rodzeństwa, wraz z Tatą dostaje się do niewoli, gdzie z Kozielska przychodzą skąpe wieści. Obaj giną zamordowani w Katyniu. Urban Antoni Wawrzynowicz został odznaczony pośmiertnie Krzyżem Kampanii Wrześniowej 1939 r. w zachowanych

3 listach stryja Tadeusza z Kozielska przychodzą wieści zakamuflowane czytelne tylko dla w tajemniczonych, aby doszły do adresata: „martwi nas stan Leonka, który staje się nieco przydługą. Co właściwie jemu zaszkodziło? ...Biedny on, oby tylko zdrowie mu dopisało, by mógł chorobę tę przetrwać zwycięsko i by Lunia wraz z dziećmi we wszystkim dała sobie radę (żona, wcześniej zesłana z trójką dzieci do Kazachstanu). Bądź ty Dominu tym serdecznym łącznikiem między wszystkimi naszymi najbliższymi. Podaje po raz kolejny adresy, bo któryś z listów może dojdzie. Przyślij koniecznie w następnym liście polecenym zdjęcia Janki i Żychuli. Nie zapomnij. Antek wystął z kolei trzecią wiadomość na swój otwocki adres, gdzie są, co porabiają?”. Z lat 20 i 30 zachował się zbiorek wierszy mojego Taty: „Serdeczna moja wiosno, mój uśmiechu Słoneczny, dajesz mi nie tylko wytrwanie w opresjach, ale też coś tajemniczego, co czyni ze mnie wolnego człowieka”. Z zachowanej obszernej korespondencji Rodziców układa się ciepły, barwny obraz ich wzajemnych relacji. Biorąc ślub w 1934 r. w Warszawie, po czym przenoszą się do Otwocka na ul. Samorządową 23 w posesji Gałasów – obecnie nr 19 zamieszkują w małym, drewnianym domku z werandą. Na przełomie 1938-39 przenieśli się na ul. Klonową 1A na piętorko domu Barańskich (obecnie Klonowa 3) nauczycieli ze szkoły podst. nr 3. Zamieszkaliśmy tam już razem. To tam przychodziły zwodnicze wieści o rzekomym powrocie Taty. Tam również przychodził z pobliskiego getta jeden z uczniów Taty i otrzymywał, to co miałyśmy. Pamiętam jego wychudzoną, zmarzniętą, zarośniętą twarz i oczy pełne przerażenia i wdzięczności. To tam w 1944 r. ukrywała mama 3 „Chłopców z lasu” z 27 dywizji wołyńskiej A.K. Przechowuję podziękowania od nich pisane kilkadziesiąt lat później. Zachowały się wizerunki domku na Samorządowej, malowane przez Mamę. Jak i liczne portreciki rysunkowe mieszkańców Klonowej. Mama przeżywszy Ojca o kilkadziesiąt lat pozostała Mu wierna, wierna Ideałom i wielkiej Miłości.

Róża Wawrzynowicz-Billip